en richtingen bepalen en vergelijken, schetsjes maken, de leerstof verwerken. Veel overhooren behoeft zoodoende niet te gebeuren, doordat de kinderen door veel activiteit, door gedurige herhaling de leerstof wel meester worden.

Het vijfde leerjaar, de derde cursus, geeft nog meer bijzonderheden over Nederland, vooral over land en volk. Daarna komt een algemeen overzicht van Europa, terwijl het slot wat namenkennis van „Onze Oost" tracht aan te brengen. Hier krijgen de kinderen ook een globe te zien.

In het zesde leerjaar wordt nu Nederland afgehandeld. Dat heeft op deze manier een zeer royale behandeling gekregen en zeer terecht. Met eigen land en volk moeten de kinderen goed op de hoogte gebracht worden. Dat is voor de kennis van de andere deelen der wereld onmisbare voorwaarde. Europa krijgt hier ook een flinke beurt. Verder wordt hier de Wereld behandeld. Vooral worden de volken besproken, het peil hunner beschaving, hun maatschappelijke ontwikkeling, hun economische beteekenis en vooral hun religieus leven. Het kind moet er een diepen indruk van krijgen, hoe velen nog leven buiten de kennis van den eenigen Naam, dat de religies der volken zijn: „één groote klacht, één groote schande, één groote smart of één groote vreeze". De Zending krijgt hier zoodoende een groote plaats. Ned. Oost-Indië wordt hier ook meer in bijzonderheden behandeld.

Het zevende leerjaar, de vijfde cursus, geeft in verband met den vorigen cursus een tweede behandeling van de Werelddeelen en van Koloniën; verder een algemeene repetitie van Nederland en eenige lessen over de aarde als hemellichaam, waarbij dan van het Heelal en zijn wonderen wordt gegeven, wat voor kinderen van dien leeftijd begrijpelijk is. Wie geen zevende leerjaar heeft, moet in de vorige cursussen eenige van de hier bedoelde onderwerpen inlasschen.

Palestina geeft Lankamp geen afzonderlijke behandeling. Dat moet ter sprake komen bij de Bijbelsche Geschiedenis, waarbij altijd de kaart voor de klas hangt. 't Kan, maar mij is toch profijtelijk gebleken, nu en dan, b.v. om de drie weken, eens een afzonderlijke les te wijden aan de Bijb. Aardrijksk.

Ziezoo, onze Scholen met den Bijbel zijn weer een mooi werk rijker. Onze onderwijzers zullen niet nalaten, er meer dan oppervlakkig kennis mee te maken. Ze zullen er heel wat van kunnen gebruiken, hoe hun school ook georganiseerd is. En mij dunkt, onze ontwikkelde schoolbestuursleden zullen, voorzoover zij ook met het Leerplan in aanraking komen, langer hoe meer de overtuiging krijgen dat ook zij van het monumentale werk van Lankamp behooren kennis te nemen.

Gr. G. MEIMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Men kan weten, dat „de kerk van Engeland" pogingen doet om haar Book of Common Prayer — wij zouden kunnen zeggen haar kerkboek — geschikt te maken, volgens veler beweren, voor den tegenwoordigen tijd. Derhalve heeft men verandering en vermeerdering voorgeslagen beantwoordend aan de behoeften van den tijd — ombouw en uitbouw!

Nu is het streven niet om verouderde en niet meer in den vroegeren zin gebruikte termen om te zetten in nieuwere en verstaanbare — zulk pogen zal ieder billijken en goedkeuren — echter men heeft veel meer willen doen. Men heeft heel wat toegevoegd aan het oude „kerkboek", zelfs nieuwe rubrieken met het oog op uitbreiding van de liturgie. Of liever om te sanctioneeren wat reeds door vele geestelijken was ingevoerd. Nu kan men niet verwachten, dat deze poging allen zal bevredigen. De extremisten bedoelen eene erkenning van hun romaniseerend pogen en wel door het officieele „kerkboek". Nu dragen de voorgeslagen veranderingen 't karakter van een compromis; en een compromis kan nooit aan iedereen voldoening schenken. Een schisma, een scheuring, is niet uitgesloten, als het ontwerp wordt aangenomen. Ook de leeken hebben in deze aangelegenheid iets te zeggen. In de Vrije Schotsche kerk wordt de verwachting uitgesproken, dat niet in „evangelischen zin" zal worden beslist.

Langzamerhand wordt een verzet wakker geroepen tegen de „Conferenties", en dat begint in de Angelsaksische wereld sterk om zich heen te grijpen. Het voornemen bestaat om het volgend jaar een Internationaal Zendings Concilie te Jeruzalem te houden. Doch een paar zeer sterke kerkgemeenschappen in Engeland en Schotland hebben besloten geen afgevaardigden te zenden, uit gebrek aan tijd en geld. Zij meenen ook, dat het veldwinnend streven der laatste jaren het tal van dergelijke conferenties steeds meer uit te breiden, een halt moet worden toegeroepen.

In een artikel over den arbeid der Schotsche Zending onder de Joden te Budapest, waarin voor vele jaren een der onzen arbeidde te Pesth, namelijk een zekere Ds van Andel, en waarvan later lange jaren de bekende Dr Macdonald Webster, die namens de United Free Church op de Synode van Utrecht was, de leiding had, las ik onder anderen, dat de Hongaren in dit werk der Schotsche zending de broederhand tot zich zien uitgestrekt door deinatie, die zij in heel Europa het meest bewonderen. De schikking der woorden laat, naar ik kan lezen, niet toe, dat hier gezegd wordt, dat van alle volkeren van Europa de Hongaren de Schotten het meest bewonderen, maar eer dat de Hongaren van alle natiën de Schotten het meest bewonderen: „by the nation which in alle Europe they admire most".

In de hoogste klasse van een „Bible Class", 't best te stellen naast de oudste en verst gevorderde catechisanten bij ons, was door onvoorziene omstandigheden niet aan de orde, wat had moeten volgen bij de bespreking. 't Was op den eersten Zondag na Nieuwjaar. De leider wilde den tijd dien avond benutten en stelde drie vragen met betrekking tot de prediking van 't Evangelie. Zij luidden: 1. Welke zijn de eischen, die jelui meent te mogen stellen aan een goede preek? 2. Welke onderwerpen moet de prediker behandelen? Worden er ook sommige onverantwoordelijk verwaarloosd? 3. Wordt het Evangelie ook te beperkt gepredikt; de vraag bedoelt: wat is hetgeen het Evangelie beoogt?

De antwoorden op de eerste vraag zijn kort saam te vatten en hielden ongeveer de volgende desiderata in: De predikatie moet zoo zijn ingericht, dat zij een steun geeft voor 't dagelijksch leven en bezielt tot vervulling van de tevenstaak en als 't ware zijn de zielszorger. Daartoe moet ze zijn eenvoudig en niet gaan boven den doorsnee hoorder en niet te lang wezen en zich bij het onderwerp houden. De antwoorden hadden meer betrekking op den inhoud dan op den vorm, hoewel deze niet werd verwaarloosd. Natuurlijk werd wel gewenscht geacht, dat de prediker een welsprekend mensch was, maar vooral stond men er op, dat hij niet las.

Op de tweede vraag werd geantwoord: dat de prediking actueel moet zijn, in verband staan met wat er omgaat in het dagelijksch leven en denken, en dan moet zij de behandelde kwesties duidelijk toepassen met het oog op het praktisch leven. Er was nog al eenig verschil omtrent de vraag naar de politiek op den kansel. Men achtte, dat de predikers over 't algemeen lang niet genoeg handelden over vragen het leven hiernamaals betreffende, het oordeel en de straf, die den zondaar wachtten. Men achtte, dat op onverantwoordelijke wijze in de prediking werden verwaarloosd de wonderen in het Nieuwe Testament en vele van de minder bekende boeken der Heilige Schrift, als Daniël, de Kleine profeten en de Openbaring, en ook dat de prediking van het kruis op onverantwoordelijke wijze werd verwaarloosd.

De antwoorden op de derde vraag stemden hierin overeen, dat men achtte, dat de prediking niet breed genoeg was, d.w.z.: de indruk werd in breeden kring gewekt, dat het Evangelie goed was voor

---

bij iedere liturgie niet te komen noch te gaan, zonder te roepen, tot „Hem, die is en die was en die komen zal": ik laat U niet gaan, tenzij gij mij, in de eenheid van die drie namen, zegent.

Een christendom, dat wèl, heel naïef, het lijdensverhaal leest, en in tranen zwemt vanwege die groote smart, maar dat niet, heel bewust, in het lijdensverhaal opstaat, de tranen van de oogen wischt, uit het geloof in den Levenden Christus profeteert over zijn wegrukking tot Gods troon en zoo den wijden boog van al Gods werk in één „eenheids-blik" omspannen wil: — zulk een Christendom staat schuldig aan het wezen van de bijbelcritiek, aan het begin van de verwording der geestelijke liefde: ze wordt zelfzuchtige erotiek maar geen grootsche geestelijke liefde. Het onderneemt wel kinderkruistochten met veel misbaar, maar het ziet niet, dat Christus elken dag Turkije en China en Java en Soemba en ons eigen dorpje en stad verovert en dat hij daarmee heel erg in worsteling bezig was toen hij op Golgotha hing.

Zulk een christendom zoekt wel, heel naïef, te beginnen bij zichzelf, en God in zijn eigen cirkel te besluiten. Het zegt wel: hoe schoon is dat:

> Hebt Gij de gansche creatuur
> Te zaam vergeten dezer uur,
> Om U alleen tot mij te keeren,

alleen tot mij, o mijn God?

Maar de Openbaring duwt hem den strijd in: neen, waarlijk niet, God vergeet geen enkel brokje creatuur om u, nieteling. Zijt gij verloŕt? Word dan opgeheven in den ruischenden stroom, spring in de kolken der wereld-benauwdheid en verdwijn in Gods naam: Hij vecht om de wereld tegen den Satan, en gij wordt individueel slechts verlost in de gemeenschap. In de Evangeliën is het verhaal van vele individuen bij het kruis; maar in de Openbaring heeft geen enkel individu een gereserveerde, voor hem apart besproken plaats: de vrouw is er, de heele kerk, en daarmee uit. Ieder, groot en klein, is daar lid van het eene groote kerklichaam. In de Openbaring is het het Vrouwenzaad, dat in het centrum staat van den strijd van Geest tegen Beest; en de rest, nu ja, dat zijn de „overigen van haar zaad". Dat moeten wij beleven: wij zijn heel gewichtig, als wij verlost zijn, maar worden ook dadelijk apokalyptisch klein. Houd op, christendom van vandaag, breed te praten over een nachtje lijden van uzelf, en dan na veel gesprekken en veel ouderlingen- en dominees-bezoeken eindelijk eens u te laten aanleunen, dat het wel eens kon wezen: de overblijfselen van Christus' lijden vervullen. Gij hebt de Evangeliën gelezen, maar de Openbaring niet. Lees ook die en word er door verslagen: dan zult gij meer weten dan dat er overblijfselen zijn van Christus' lijden, of dat Hij zoo evangelisch dicht bij u wil staan. Zie de kerkreformatie, zie een geloof, zie een goed werk, zie een geloofstriumf hier en ginds, en kom zóó tot het door u maar al te vaak vergeten hoofdstuk van de „eerstelingen zijner kracht". Overblijfselen van zijn lijden: — evangelie. Eerstelingen zijner kracht: — apokalyps.

Want: „waarom noemt gij hem: onzen Heere"?

De lijdensweken zijn goed, mits zij ontheven zijn aan de egoïstische erotiek van ons vrome hart. Anders zijn ze een beleediging van God, een terugzetten van Zijn klok, een andermaal kruisigen van Jezus, omdat de Christus in hem niet of te vaag gezien wordt. Och, de lijdensweken van de orthodoxie, ook van die het heel sterk zoekt in de tranen en het geween, ze zijn vaak allerminst rechtzinnig. Men komt van het modernisme niet af, door lijdenspreeken, die van het woord „borgtocht" doorsneden worden. Want Christus heeft meer beschrijvingsmethoden dan die der Evangeliën. En de Geest gaf meer dan Paulus' brieven. De Christus is vandaag nog bezig; ginds boven en hier beneden. En dat alles is even gewichtig en noodzakelijk, als wat hij eenmaal deed in zijn vernedering.

De fout is er, ook bij ons, en de naïviteit heeft de schuld. De naïviteit, of althans haar verheerlijking: Gods kind wil zijn Vader dat mooie aandoenlijke verhaal liever hooren vertellen dan dat verschrikkelijke; en liever van bloed en tranen dan van hemelsche verhevenheden; en dan liever de zachte methode en de geleidelijke, dan de apokalyptische. De lievelingsvertelling van het kind, en dan naar zijn lievelingsmethode, och, zou Vader die nog eens willen overdoen? Of, de dominee? Neen, neen, de andere vertelling en de andere verhaaltrant niet.

Ze noemen het naïef: Jezus te zien, in zijn dichtst ons genaderde werking en verschijning. Ze noemen het ook: kinderlijk worden en kinderlijk hooren.

Maar ze vergeten: dat Johannes op Patmos zoo „naïef" mogelijk was, juist in het apokalyptisch zien. Ja, hij zonk nog onder het naïeve weg. Bij de Evangeliën (organische schrijf- en onderzoektrant) komt nog heel sterk het eigen positieve onderzoek van den schrijver. Maar bij den man van Patmos is het: heel en geheel ontvanger zijn en niets van hemzelf erbij. Men roept om naïviteit in het gezicht op Jezus. Maar den naïefsten gaat men voorbij, want hij strookt te weinig met ons. Pas op voor den „naïeven" bijbellezer. Hij heeft veel sterke woorden van verwerping tegen den man der „reflectie"; doch aan het laatste bijbelboek, dat de gereformeerde zonder eenig toedoen van „reflectie" ontvangen en geboren acht, gaat men in zijn gezelschap in de praktijk voorbij, omdat het zoo zwaar is, van God volgeladen te zijn en dan weer op Christus te zien en het kruis en de opstanding uit de dooden. Men zegt: laat ons een kind mogen zijn, ook in de amplexie van het kruis; en de man van Patmos, nu ja, hij strookt te weinig met ons, en onze kinderlijke naïviteit. Eigenlijk is het: God strookt te weinig met ons. En wat dat kinderlijke betreft: moet men ook niet in het lezen worden tot een „volkomen man"?

Pas op voor den „naïeven mensch": hij komt met zachten tred zijn weg van argeloosheden en milde regens ten einde toe afgewandeld. Maar aan het eindpunt van dien weg ziet hij den hoogmoedigen mensch, die óók zijn wegen ten einde toe wandelde: zijn wegen. Ze zijn in het begin ieder eigen wegen gegaan en ze liepen van elkaar af, den rug naar elkaar gekeerd. Maar aan het eindpunt ligt de pool en de antipoden vinden er elkaar. Ze zien elkaar ineens in het gelaat: de waan heeft het geteekend. Bij die ontmoeting ontdekken ze, dat hen verbindt, wat ze ook samen hebben gecanoniseerd: hun waan. Pas op voor den allerzachtmoedigsten naïeven mensch; want als zijn antipode, de hoogmoedige, hem aan de pool, waar beiden uitkomen, ontmoet, dan zal van beiden waar zijn, dat „der schrecklichste der Schrecke" is: de mensch in zijnen wáán. Pas voor hem op, ook als gij den bijbel leest en uw keuze doet voor een lievelingsverhaal.

Alleen door een saamvoeging in eenheid van Evangelie en Openbaring, en door verbintenis van het verhaal, gelijk het in de lengte uit-gemeten, maar ook uit de hoogte aanschouwd wordt, is de naïeve en de bewuste mensch door dat machtige christelijk geloof verzoend, en is door de Schriften de zielsbeweging van den een en van den ander opgewekt en verbonden tot een diepe eenheid in de beleving en de aanschouwing van den Christus Gods.

K. S.